

Ela Cosma

***Avram Iancu, avocatul moșilor și al națiunii
române.***

***Documente necunoscute din colecția Rațiu de la BCU
Cluj-Napoca (1850-1877)***

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE "GEORGE BARIȚIU"
și
BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "LUCIAN BLAGA"
DIN CLUJ-NAPOCA

Ela Cosma

***Avram Iancu, avocatul moșilor și al națiunii
române. Documente necunoscute din colecția Rațiu
de la BCU Cluj-Napoca (1850-1877)***

Cu ediție critică de documente, glosar juridic și indici genealogici de
Ela Cosma
Revizia științifică a documentelor maghiare de **Remus Câmpeanu**

Editura Argonaut

**Cluj-Napoca
2023**

Editura Mega

Acest volum apare în cadrul proiectului 3/5: "Avram Iancu - 200 de ani de la naștere", proiect nebugetat derulat la Institutul de Istorie "George Barițiu" al Academiei Române din Cluj-Napoca (2023-2027).

Volumul, apărut cu susținerea Asociației Societatea Istorică "George Barițiu", este finanțat de Banca Transilvania.

Colecția "Avram Iancu - 200 de ani de la naștere" este coordonată de Ela Cosma și Varga Attila

Coperta colecției "Avram Iancu - 200 de ani de la naștere": Varga Attila, Ioana Moroșan, Romeo Moldovan, Mădălina Găină (Braeș)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

COSMA, ELA

Avram Iancu, avocatul moșilor și al națiunii române - Documente necunoscute din colecția Rațiu de la BCU Cluj-Napoca (1850-1877) / Ela Cosma ; cu ed. crit. de documente, glosar juridic și indici genealogici de Ela Cosma, revizia șt. a documentelor maghiare de Remus Câmpeanu. - Cluj-Napoca : Argonaut : Mega, 2023

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-085-153-0

ISBN 978-606-020-669-9

I. Câmpeanu, Remus (ed.)

94

Cuprins

Ela Cosma

<i>I. Avram Iancu în documentele colecției Rațiu de la BCU Cluj-Napoca (1850-1877)</i>	11
I.1. Argument	11
I.2. Avram Iancu în colecția Rațiu	13
I.3. Însemnătatea colecției Rațiu de la BCU Cluj-Napoca	14
I.4. Lectura documentelor în cheie juridică	18
I.5. Publicarea colecției Rațiu - autocenzura	19
I.6. Publicarea documentelor despre Iancu - cenzura	20
<i>II. Istoricul colecției Rațiu de la BCU Cluj-Napoca</i>	22
II.1. Colecții de documente despre prefectul general Avram Iancu	22
II.2. Primul păstrător al testamentului lui Iancu: canonicul Basiliu Rațiu sau memorandistul dr. Ioan Rațiu?	23
II.3. Avocatul Matei Nicola	29
II.4. Avocatul Augustin Rațiu	42
II.5. Medicul Radu Rațiu și politicianul Ion Rațiu	44
II.6. Nicolae Rațiu și Indrei Rațiu	45
<i>III. Un testament original și un testator celebru: Avram Iancu (Câmpeni, 20 decembrie 1850)</i>	46
III.1. Testamentul în codul civil austriac (1853) și în procedura civilă din Transilvania	47
III.2. Testamentul lui Avram Iancu (Câmpeni, 20 decembrie 1850)	50
III.3. Împrejurările și contextul testamentului lui Avram Iancu	53
III.4. Viziunea testamentară - fericirea națiunii	55
III.5. Viziunea testamentară - <i>Academia de drepturi</i>	57
III. 6. Iancu, avocatul moșilor	66
<i>IV. Alt testament original necunoscut: Alesandru Iancu (Vidra de Sus, 26 iunie 1855)</i>	82
IV.1. Testamentul lui Alesandru Iancu (Vidra de Sus, 26 iunie 1855)	82
IV.2. Tatăl lui Avram Iancu	93

IV.3. Vizita lui Alexandru Papiu Ilarian în munți și portretul lui Avram Iancu (24-30 martie 1855)	104
IV.4. Nebun pentru neamul lui	110
IV.5. Portretele tatălui și fratelui lui Avram Iancu	123
IV.6. Consecințele punctului 11 din testamentul lui Alesandru Iancu	129
<i>V. Deschiderea succesiunii la decesul lui Alesandru Iancu</i>	131
V.1. Succesiunea în patenta imperială (1854) și în procedura civilă din Transilvania	131
V.2. <i>Conscrierea de moarte</i> a lui Alesandru Iancu (Vidra de Sus, 24 februarie 1856)	133
V.3. Mama lui Avram Iancu	135
V.4. Fratele și cumnata lui Avram Iancu	139
V.5. Rudele cele mai apropiate ale lui Avram Iancu	145
V.6. Oamenii legii din Vidra de Sus (1856)	150
<i>VI. Protocoalele sedriei din Abrud (Vidra de Sus, 7 septembrie 1866)</i>	153
VI.1. Două protocoale ale sedriei din Abrud (Vidra de Sus, 7 septembrie 1866)	153
VI.2. Primul protocol privind inventarul averii lui Alesandru Iancu	153
VI.3. Al doilea protocol privind instituirea unei curatele pentru Avram Iancu	156
VI.4. Inventarul averii lui Alesandru Iancu	162
VI.5. Moartea mamei Iancului (31 martie 1868)	164
VI.6. Testamentul și moartea fratelui lui Avram Iancu (22 august 1871)	165
<i>VII. Un avocat sub curatelă</i>	167
VII.1. Avram Iancu sub curatelă	167
VII.2. Despre tutelă și curatelă	168
VII.3. Articolul XX/1877 - reglementarea tutelei și curatele	168
VII.4. Articolul XX/1877 - autoritățile tutelare și moștenirea	176
VII.5. Ultimele peregrinări (1871-1872)	181
VII.6. Moartea lui Avram Iancu (10/11 septembrie 1872)	185
<i>VIII. Costurile unei morți neprețuite</i>	187
VIII.1. La înmormântarea lui Avram Iancu (13 septembrie 1872)	187
VIII.2. Soborul preoților români și coparticiparea preoților maghiari	193

VIII.3. Cheltuieli și chitanțe dinainte de înmormântare	195
VIII.4. Cheltuieli și chitanțe după înmormântare	201
VIII.5. Cheltuieli de înmormântare plătite de tutorele Alexandru Iancu (13 octombrie 1872)	205
VIII.6. Cheltuielile și veniturile lui Avram Iancu în protocolul lui Georgiu Iancu (12 septembrie – 8 octombrie 1877)	212
<i>IX. Deschiderea succesiunii la decesul lui Avram Iancu</i>	217
IX.1. <i>Conscrierea casului de moarte</i> al lui Avram Iancu (Vidra de Sus, 8 octombrie 1872)	217
IX.2. Rudele paterne ale lui Avram Iancu (I)	218
IX.3. Anunțul antistiei din Vidra de Sus care dispune conscrierea morții lui Avram Iancu (Vidra de Sus, 10 octombrie 1872)	220
IX.4. <i>Conscrierea casului de moarte</i> al lui Avram Iancu (Vidra de Sus, 16 mai 1876)	221
IX.5. Rudele paterne ale lui Avram Iancu (II)	222
IX.6. Oamenii legii (1876)	225
<i>X. Lăsământul lui Iancu</i>	226
X.1. Inventarele averii lui Avram Iancu	226
X.2. George Barițiu și actele Iancului	227
X.3. Doi ortodocși pe poziții diferite, Șaguna și Iancu	228
X.4. "Fratele" Axente Sever justifică banii Iancului	239
X.5. Galbenii rusești	243
X.6. Lăsământul lui Iancu	245
<i>XI. Avram Iancu – 150 de ani de la moarte (2022) și 200 de ani de la naștere (2024)</i>	254
XI.1. Comemorarea de la Țebea (10-11 septembrie 2022)	254
XI.2. Avram Iancu, erou al națiunii române (legea 230/17 noiembrie 2016)	254
XI.3. Avram Iancu în actualitatea istoriografică la Alba Iulia, Sibiu și Deva	256
XI.4. În Bihor și Maramureș	259
XI.5. La Cluj	261
XI.6. Avram Iancu, cultul eroului	264
Avram Iancu – Documente (1850-1877)	267
<i>XII. Colecția Rațiu de la BCU Cluj-Napoca</i>	269
XII.1. Inventarul colecției Rațiu de la BCU Cluj-Napoca	269

XII.2. Regestele documentelor colecției Rațiu	276
XII.3. Documentele colecției Rațiu de la BCU Cluj-Napoca	292
XII.3.1. Câmpeni, 20 decembrie 1850. Testamentul olograf al lui Avram Iancu	292
XII.3.2. Vidra de Sus, 26 iunie 1855. Testamentul lui Alesandru Iancu, tatăl lui Avram Iancu	295
XII.3.3. Vidra de Sus, 24 februarie 1856. <i>Todfalls-Aufnahme. Haláleset fölvétele. Conscierea casului de morte</i> al lui Alesandru Iancu	301
XII.3.4. [Vidra de Sus, 7 septembrie 1866.] <i>Protocolu dto 7/9 1866 luat din partea Sedriei provinciale de Comitat din Abrudu in Comuna Vidra de Susu despre intregirea inventurei dupa Alexandru Iancu mortu in Vidra de Susu in 2/10 855</i>	310
XII.3.5. [Vidra de Sus, 7 septembrie 1866.] <i>Protocolu dto 7/9 1866 luat din partea Sedriei de Comitatu din Abrudu în Comuna Vidra de Susu in privintia eruarei: cum ca Avramu Iancu eredele lui Alesandru Iancu aru fi predatoriu si clatitu de minte, din cari cause aru fi de a i se denumi unu curator</i>	312
XII.3.6. Baia de Criș, 12 septembrie 1872. <i>Cuitantia despre 6 fr. 50 xr.</i>	320
XII.3.7. Baia de Criș, 13 septembrie 1872. <i>Kimutatás (Prezentarea) perioadei și costurilor spitalizării lui Avram Iancu</i>	321
XII.3.8. Baia de Criș și Alba Iulia, 12 septembrie 1872. <i>Aufgabs-Recepisse (Recipisă de expediere) și Rechnung (Calcul) pentru 200 anunțuri mortuare</i>	323
XII.3.9. Brad, 12 septembrie 1872. <i>Számla (Cont)</i>	327
XII.3.10. Deva, 12 septembrie 1872. <i>Számla / Rechnung (Socoteală)</i>	328
XII.3.11. Deva, f.d. [circa 12 septembrie 1872]. <i>Díjnyugta / Gebühren-Quittung (Chitanță de taxă)</i>	330
XII.3.12. Baia de Criș, [circa 12] septembrie 1872. <i>Rechnung von Michael Tóth (Calcul de Michael Toth) la înmormântarea lui Avram Iancu</i>	334
XII.3.13. Baia de Criș, 13 septembrie 1872. <i>Reversu pentru plata muzicii la înmormântarea lui Avram Iancu</i>	335
XII.3.14. [Baia de Criș, după 13 septembrie 1872.] <i>La inmormentarea lui Avramu Iancu</i>	337

XII.3.15. Baia de Criș, 13 septembrie 1872. <i>Iánku Ábráhám hült tetemei</i> (Trupul neînsuflețit al lui Avram Iancu), chitanța preotului romano-catolic	338
XII.3.16. Baia de Criș, 13 septembrie și 3 octombrie 1872. <i>Iánk Ábrahám hült tetemeinek</i> (Trupul neînsuflețit al lui Avram Iancu), chitanța preotului reformat	339
XII.3.17. Baia de Criș, 15 septembrie 1872. <i>Cuita</i> despre 2 fr. v.a.	341
XII.3.18. Țebea, 15 septembrie 1872. <i>Cuita asupra 8 fr. v.a.</i>	342
XII.3.19. Baia de Criș, 16 septembrie și 3 octombrie 1872. <i>Pentru reposatulu Avramu Iancu</i> , chitanța preotului greco-catolic	343
XII.3.20. Baia de Criș, 16 septembrie 1872. <i>Contu care s'a facutu cu ocașiunea inmormontarei Generalului Avram Iancu</i> , întocmit de negustorul J. Adamovitch	345
XII.3.21. Baia de Criș, 17 septembrie 1872. <i>Nyugtalvány</i> (Adeverință)	347
XII.3.22. Baia de Criș, 18 septembrie 1872. <i>Cuita despre 1 fl. v.a.</i>	347
XII.3.23. Baia de Criș, 19 septembrie 1872. <i>Cuitantia</i> despre 2 fr. v.a.	348
XII.3.24. Baia de Criș, 3 octombrie 1872. <i>Socota despre 75 floreni valuta austriaca</i>	350
XII.3.25. Vidra de Sus, 8 octombrie 1872. <i>Conscrierea casului de mórte</i> a lui Avram Iancu	351
XII.3.26. Vidra de Sus, 10 octombrie 1872. <i>Spectavera Judecatoria Cer. Regia</i>	355
XII.3.27. Baia de Criș, 13 octombrie 1872. <i>Quittung</i> (Chitanță)	357
XII.3.28. Baia de Criș, 13 octombrie 1872. <i>Cuittantia</i> despre 399 fl. 64 xr.	358
XII.3.29. Vidra de Sus, 16 mai 1876. <i>Haláleset fölvétele. Todfalls-Aufnahme. Conscrierea de morte</i> a lui Avram Iancu	362
XII.3.30. Vidra de Jos, 12 septembrie 1877. <i>Protocolu despre spesele ce s[-]jau facutu cu Avramu Iancu, eroulu muntiloru, incepandu din anulu 1871 pana inclusive 876</i>	372
XII.3.31. Câmpeni, 8 octombrie 1877. <i>Spectavera Judecatoria cercuala regie</i>	377

<i>XIII. Corespondența lui Alexandru Papiu Ilarian despre Avram Iancu</i>	379
XIII.1. Regestele documentelor corespondenței lui Alexandru Papiu Ilarian	379
XIII.2. Avram Iancu și Alexandru Papiu Ilarian în epistole	387
XIII.2.1. Câmpeni, 23 martie 1855. Scrisoarea lui Avram Iancu către Simion Balint, despre întâlnirea cu Alexandru Papiu Ilarian	387
XIII.2.2. Budiu de Câmpie, 13 octombrie și 12 noiembrie 1855. Scrisoarea lui Alexandru Papiu Ilarian către George Barițiu și August Treboniu Laurian, în care descrie vizita sa în Munții Apuseni, acasă la Avram Iancu	388
XIII.2.3. [Budiu de Câmpie, octombrie-noiembrie 1855.] Variantă a scrisorii lui Alexandru Papiu Ilarian către George Barițiu și August Treboniu Laurian, despre Avram Iancu, tatăl și fratele lui la Vidra de Sus	410
Glosar juridic și indici genealogici	414
<i>XIV. Glosar de termeni juridici (și nu numai) din Transilvania secolului al XIX-lea</i>	415
<i>XV. Referințe bibliografice și indici</i>	442
XV.1. Referințe bibliografice și documentare	442
XV.2. Indici antroponimici și genealogici	458
XV.3. Indici toponimici	509